

**ILGTERMIŅA TAUTSAIMNIECĪBA. LATVIJAS STASTS.
SUSTAINABLE ECONOMY. THE LATVIAN STORY.**

Mākslīgais intelekts kā viens no efektīvākiem interešu konflikta novēršanas instrumentiem

Artificial intelligence as one of the most effective tools for preventing conflicts of interest

Biznesa augstskolas «Turība»

Doktora studiju programmas „Juridiskā zinātne” (DJ)

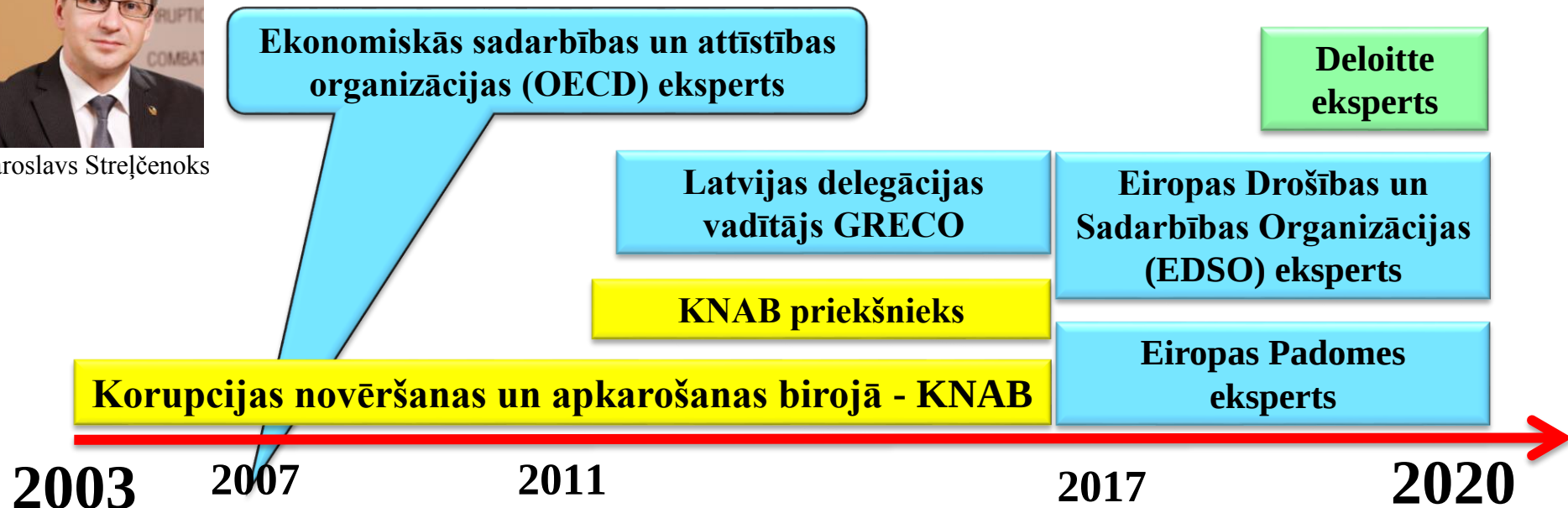
doktorants Jaroslavs Streļčenoks

Rīgā, 21.04.2020

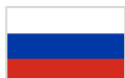
Pretkorupcijas darba pieredze

Jaroslavs Streļčenoks

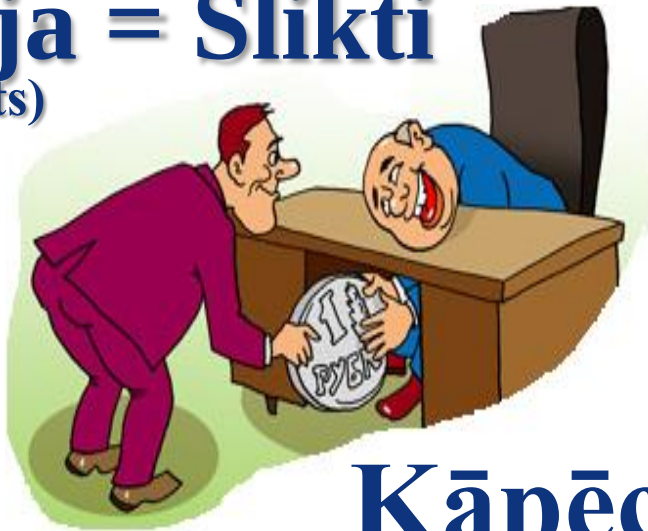

Vairāk nekā 17 gadu pieredze interešu konflikta un korupcijas novēršanā un apkarošanā Latvijā un starptautiskajās organizācijās

Korupcija = Slikti

(interesešu konflikts)

Kāpēc ?

Bīstami ...

valstij

biznesam

sabiedrībai

Interešu konflikts

situācija,

kurā valsts amatpersonai,

pildot valsts amatpersonas amata pienākumus,

jāpieņem
lēmums,

jāpiedalās lēmuma
pieņemšanā,

jāveic citas ar valsts amatpersonas
amatu saistītas darbības,

kas ietekmē vai var ietekmēt

šīs valsts amatpersonas

tās radnieku

tās darbību partneru

personiskās vai mantiskās intereses

OSCE

GRECO

Ierobežojumi un aizliegumi valsts amatpersonām

Ierobežojumi

Reklamēšanas

Komercdarbības

Ienākumu gūšanas

Amatu savienošanas

Dāvanu pieņemšanas

Ziedojumu pieņemšanas

Rīkoties ar valsts vai pašvaldību
mantu

Administratīvo aktu izdošanas,
uzraudzības, kontroles, izziņas vai
sodīšanas funkciju veikšanas un līgumu
slēgšanas

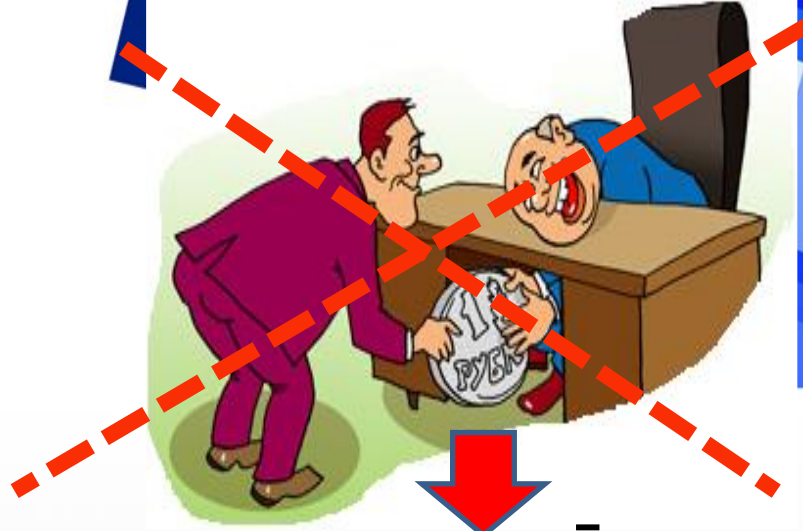
Aizliegumi

Būt par pārstāvi

Saņemt papildu maksu

Informācijas izmantošanas

Ietekmēt administratīvo aktu
izdošanu, kā arī uzraudzības,
kontroles, izziņas un sodīšanas
funkciju veikšanu

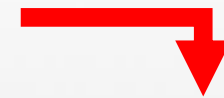
REKOMENDĀCIJAS

korupcijas (**interesešu konflikta**) līmenis

piemērojot principus:
**atklātība, publicitāte,
pieejamība...**

samazinās,

ar **tehnisko**
līdzekļu ieviešanu

Darījumu partneri

dāvanas

radinieki

kapitāls / akcijas / ieguldījumi I/K, lobēšana

Redzamā daļa

Interesešu konflikta risku
samazināšanas pamati

Rezultatīvie
rādītāji

korupcija

sabiedrības
iesaiste

informēšana

izglītošana

Publiskais sektors

Normatīvie akti

Speciālizētā pretkorupcijas
iestāde

Mākslīgais intelekts

Neredzamā daļa

Nepieciešams attiecībā uz MI

**apkopot pasaules praksi,
pamatojoties uz**

starptautisku
pieredzi

pētījuma
metodēm

izzināt

ieviešanas
specifiku un
problēmas,

izstrādāšanas un
ieviešanas nosacījumus
un īpatnības

**izanalizēt tiesiskā
regulējuma ieviešanu
dažādās pasaules
valstīs,**

kontroles
mehānismus un
iespējamo
atbildību

sniegt atbildi uz pamatjautājumu,
**vai tiešam MI varētu būt kā viens no efektīvākiem interešu
konflikta novēršanas instrumentiem.**

Vai tiešam MI varētu būt kā viens no efektīvākiem interešu konflikta novēršanas instrumentiem?

**Uzdevumi,
mērķa sasniegšanai**

1) izpētīt starptautiskus tiesību aktus, kuros tiek noteikts (definēts) MI;

2) izanalizēt starptautisku praksi par MI tiesisko regulējumu;

3) izstrādāt un piedāvāt pieņemt valsts līmenī MI attīstības stratēģiju;

4) identificēt MI veidus, apjomu, un nozares, kurās MI iestrādāšana būtu vispiemērotākā, lai novērst interešu konflikta situācijas;

5) izstrādāt priekšlikumus par MI izmantošanas un attīstības tiesisko regulējumu, kā arī priekšlikumus par valsts pārvaldes sistēmas pilnveidi MI tehnoloģiju ieviešanas procesā;

6) metodoloģiski precīzi dot prognozes novērtējumu korupcijas risku izmaiņām (samazināšanai vai palielināšanai) valsts pārvaldes sistēmās pēc MI ieviešanas procesos.

Pamatjomas, kas var sekmēt **interesešu konflikta novēršanu,** izmantojot MI

1) **atvieglot lēmumu
pieņemšanu par uzdevumiem
lielā apjomā** (piemēram, valsts
un pašvaldību pārvaldē);

2) **juridiskās
informācijas ieguve,
sintēze un integrācija**

3) **prognozēt lēmumu
pieņemšanas sekas
konkrētās jomās.**

Sekmīgai interesešu konflikta novēršanai MI ir nepieciešams dot pieeju un plašas tiesības, plašam informācijas apjomam, kas ietver gan tiesu praksi, gan citus dokumentus, t.sk. klasificētu informāciju par lietas faktiskiem apstākļiem, par personu datiem utt.

Ar MI izmantošanu neatrisinātas juridiskās problēmas

- ➔ 1) personiskās **informācijas** **konfidencialitātes** nodrošināšanas problēma;
- ➔ 2) problēmas, kas saistītas ar **tiesībaizsardzības iestāžu** **piekļuvi konfidencialai informācijai** vienlaicīgi **lielos apjomos**;
- ➔ 3) **trūkst tiesiskā regulējuma**, kas reglamentē MI izmantošanu juridiskajā praksē;
- ➔ 4) problēmas, kas saistītas ar **juridiskās ētikas standartu** ievērošanu MI sistēmā utt.

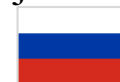

saistīta ar cilvēka
pamatvērtību
ievērošanas
garantijām un
cilvēktiesībām

MI tiesiskā regulēšanas
neesamība ir viena no
būtiskākām problēmām.

Tikai ir fragmentāri mēģinājumi regulēt
atsevišķās MI tehnoloģijas jomas:

Eiropas Savienībā, Dienvidkorejā, Apvienotajos Arābu Emirātos, Francijā, Japānā, Krievijas Federācijā, Ķīnā

Praktiskās lietderības pamatojums

Turpmākajos 10 gados plāno pastiprināti **atbalstīt padziļinātu digitālo prasmju**, tostarp zināšanu MI jomā, **apguvi**. Tas nozīmē, ka palielināsies MI tehnoloģijas izmantošana ES dalībvalsts (t.sk. Latvijas) uzņēmumos un publiskajā pārvaldē, tostarp, piekļuves nodrošināšanu publiskā sektora datiem.

Šobrīd īsteno **MI ieviešanu valsts pārvaldē** sadarbībā ar uzņēmumiem. Piemēram, uzņēmums Tilde sadarbībā ar Uzņēmumu reģistru izstrādā pirmo MI risinājuma – robotu, kas ļaus rakstiski komunicēt ar klientiem iestādes mājaslapā. Savukārt 2018.gadā Tiesu administrācija ir aktīvi piedalījusies tiesu lietu termiņu prognožu modeļu izstrādē, kā ietvaros, izmantojot mašīnmācīšanos un neironu ķēdes, veikta lietu izskatīšanas termiņu prognozēšana un iegūti desmit dažādi, praksē pielietojami modeļi.

Kā potenciālu valsts pārvaldes sakārtošanai un līdz ar to arī korupcijas apkarošanai **MI savās stratēģijās** noteikušas tādas pasaules valsts kā Lielbritānija, Vācija, Indija, Itālija, Kanāda, Ķīna, AAE, ASV, Japāna, Francija un Krievijas Federācija.

“Zero Trust” (2012) sistēma

Pasaules prakse cīņā pret korupciju, t.sk., interešu konfliktu

- ❖ analizē valsts amatpersonu sociālās aktivitātes
- ❖ analizē valsts amatpersonu uzvedību un identificē, piemēram, aizdomīgus nekustamā īpašuma darījumus, nelikumīgu māju būvniecību, finanšu līdzekļu nelietderīgu izmantošanu utt.
- ❖ reaģē gan uz valsts amatpersonu, gan viņu radnieku, gan arī uz valsts amatpersonu draugu pēkšņām mantiska stāvokļa izmaiņām (piemēram, dārgas automašīnas pirkums, nekustamo īpašumu iegādi, aizdomīgas izmaiņas bankas kontos utt.).
- ❖ salīdzina satelīta fotoattēlus, lai pārlicinātos, vai, piemēram, ceļa būvniecībai atvēlētie līdzekļi tiešām tika iztērēti un ceļš dabā eksistē, vai finanšu līdzekļi nonāca valsts amatpersonas vai tās radnieku, vai tās darījumu partneru kabatā.
- ❖ pēc informācijas izvērtēšanas aprēķinā korupcijas varbūtības procentuālo risku. Ja procentuālais risks pārsniedz noteikto līmeni, sistēma nosuta attiecīgu paziņojumu kontrolējošām iestādēm.

Eksperiments ar “Zero Trust” darbojās tikai 30 Ķīnas provincēs un pilsētās, kas pārklāj tikai 1% no visa Ķīnas valsts administratīvā aparāta. Kopš 2012.gada MI ir spējis identificēt 8721 valsts amatpersonas, kuras izdarīja koruptīvus pārkāpumus.

Pasaules prakse cīņā pret korupciju, t.sk., interešu konfliktu

Valladolidas Spānijas Universitātes pētnieki izveidoja uz MI balstītu sistēmu, kura **aprēķina korupcijas**, t.sk., atrašanas interešu konflikta situācijās **iespējamību** Spānijas provincēs, kā arī apstākļus, kuri to veicina. **MI var prognozēt korupciju, t.sk. interešu konflikta situācijas, uz laiku līdz pat trim gadiem, atkarībā no konkrētā reģiona īpašībām.**

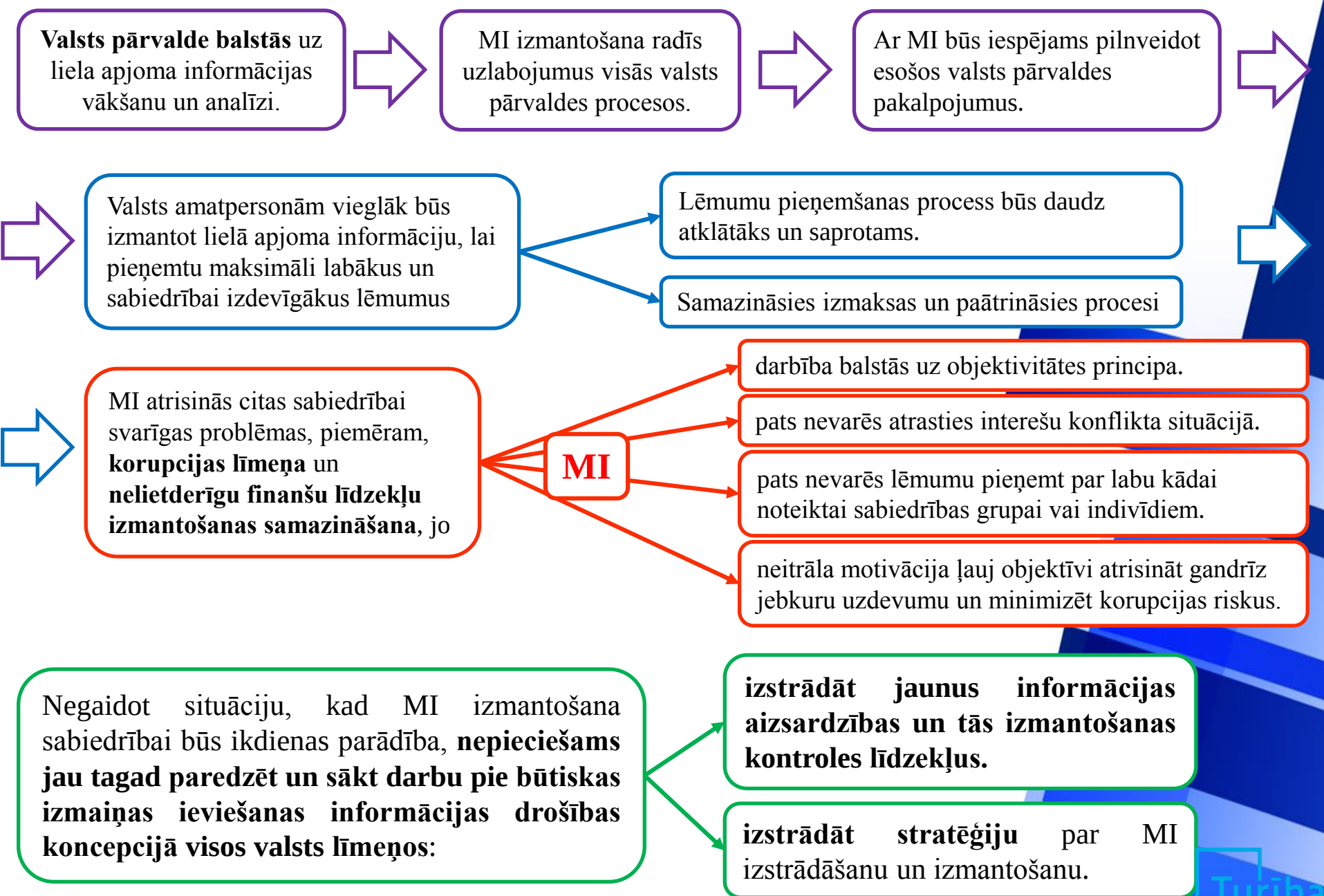
Zinātnieku komanda no Mariboras universitātes (S) un Maringas Universitātes (B) publicēja pētījumu, kurā tika analizēta politiskā korupcija. Zinātnieki, izmantojot MI algoritmus, nonāca pie secinājuma, ka **MI spēj atklāt ne tikai pašu koruptīvu sistēmu, bet arī noteikt tajā katra tā dalībnieka lomu korupcijas īstenošanā.**

Oksfordas universitāte pētnieki sadarbībā ar Microsoft izveidoja MI, lai **izpētītu korupcijas prognozēšanas potenciālu un identificēt korupcijas gadījumus.** Izveidotais MI spēj apstrādāt lielu informācijas apjomu un signalizēt par **korupcijas vai krāpšanas shēmām.** MI programma tiek izmantota kā analītiķis uzņēmumos, identificējot aizdomīgus darījumus, līgumus vai maksājumus. MI palīdz izvairīties no kļūdām, kas rodas cilvēka faktora dēļ, novērš korupciju un interešu konflikta rašanu, kā arī paātrina valsts reaģēšanu uz konstatētiem pārkāpumiem.

Lielbritānijas krāpšanas apkarošanas birojs (SFO) Rolls-Royce lietā ar MI palīdzību **apstrādāja aptuveni 30 miljonus dokumentu**, katru dienu analizējot 600 tūkstošus, kuru rezultātā konstatēja, ka Rolls-Royce darbinieki piedāvāja kukuļus divu Ķīnas aviokompāniju pārstāvjiem, kuri, iespējams, bija saistīti ar līgumiem par britu ražoto dzinēju iegādi. **MI spēj mācīties un attīstīt savu zināšanu bāzi un tādējādi pareizi atšķirt nozīmīgus materiālus no nenozīmīgiem materiāliem un padarot izmeklēšanu, kā šajā gadījumā par efektīvāku un precīzāku nekā to darītu cilvēki.**

Pētījuma daļa

Secinājumi un priekšlikumi

1. Nepieciešams izveidot MI tiesisko regulējumu, **atrisinot jautājumus par personiskās informācijas izmantošanu**, iestāžu piekļuvi liela apjoma konfidencialai informācijai.
2. Valsts pārvaldē MI izmantošana **var palīdzēt** valsts amatpersonām **organizēt un veikt maksimāli objektīvus publiskus procesus**, ar to arī **palielinot budžeta līdzekļu efektīvu izlietošanu**.
3. MI **var novērst pelēko shēmu radīšanu publiskos iepirkumos**, mazināt iespējamo **interesešu konflikta situācijas rašanos** valsts amatpersonu darbībā, kā arī **korupcijas novēršanu un lielāku atklātību valsts pārvaldē**.
4. MI ieviešana **var izraisīt** pakāpenisku korupcijas, t.sk., interesešu konflikta samazināšanos valsts pārvaldes sistēmā, kā rezultātā – **pašas sistēmas efektivitātes palielināšanos**.
5. MI izmantošana **ļauj pārvaldīt milzīgo datu daudzumu**.
6. MI izmantošana **ir nepieciešama, lai pieņemtu precīzākus pārvaldības lēmumus**, pamatojoties uz pieaugošo datu daudzumu, tāpēc tās valstis, kuras atliek lēmumu par MI ieviešanu, riskē atpaliek no tām valstīm, kuras būs tehnoloģiski modernākās.
7. Finanšu jomā MI izmantošana ir būtisks un pieprasīts attīstības virziens, kas **ļauj optimizēt iedzīvotāju apkalpošanu no valsts pārvaldes puses, aprēķināt pārvaldes efektivitāti**, novērst interesešu konflikta situācijas rašanos, samazinot valsts amatpersonu darbību savu, savu radnieku vai savu darījumu partneru interesēs, ar to **samazinot valsts un pašvaldību budžeta izmaksas**.
8. Iedzīvotāji un uzņēmēji **saņem personalizētākus un kvalitatīvākus pakalpojumus no valsts pārvaldes**, tostarp izmantojot virtuālos palīgus, un arī **visracionālāk pārvalda savu personīgu laiku un finanšu līdzekļus** utt.

Paldies Jums par uzmanību!

**Doktora studiju programmas
“Juridiskā zinātne”
doktorants Jaroslavs Strelčēnoks**

+371 26304889

jaroslavs.strelcenoks@gmail.com

Jaroslavs Strelcenoks / Ярослав Стрельченко

Linked in